

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Schaamte

Sinds de zondeval is er iets in deze wereld dat er eerst niet was en waarvan het toch goed is dat het bestaat. De schaamte. Beide waren ze naakt, de mens en zijn vrouw, maar ze schaamden zich niet voor elkaar. Kennelijk later wel, want ze improviseren wat kleren en God vindt dat goed door de vijgenbladeren te vervangen door meer permanente kleding.

J. Kuiper ■

De schaamte gaat niet meer weg. Hij hoort er bij totdat Christus terugkomt. Geen wonder dat er een satanische opzet te vermoeden valt achter de schaamteloosheid van de moderne cultuur. Dat is het eerste dat ik wil uitwerken in dit artikel. Aan het einde ervan vraag ik aandacht voor het positieve effect van schaamtegevoel.

Een schaamteloze cultuur

We beginnen bij de schaamteloosheid van de cultuur op dit moment. Een paar uitingen daarvan wil ik noemen.

Je ziet het aan de kledingmode, die erop uit lijkt te zijn het minimale te omhullen. Wie net een strandvakantie achter de rug heeft, weet er alles van. Opvallend is, hoe met zoveel mensen bij elkaar er zo weinig behoefte aan privacy is. In een absoluut minimum aan kleding laten mensen zich zien. Het kan ze kennelijk niet veel schelen. Lichaamsdelen die je anders zorgvuldig bedekt, worden aan de zon en nieuwsgierige blikken blootgesteld. We denken aan de steeds meer toenemende gewoonte om 'oben ohne' te lopen, zoals onze oosterburen dat uitdrukken, die in groten getale nog steeds aan onze stranden te vinden zijn. Zodra je die zandvlakte verlaat, wordt alles weer min of meer keurig opgeborgen. Min of meer, want ook in het dagblad Trouw gaf de schrijfster van de etiquetterubriek toch de raad om de decolletés niet eindeloos te laten zakken. Laat het vermoeden vermoeden blijven en geen zekerheid worden.

Je merkt de schaamteloosheid ook in Tv-programma's waarin camera's een aantal mensen volgen in hun leven. Je kunt alles laten zien. Dat de Tv-zender Talpa plaats maakt voor andere, is nog geen teken van bekering. Verleiden en toegeven dat je verleid wordt, al is het door een ijsje van een bekende fabrikant die in de naamgeving van de ijsjes verwijst naar dood-

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven - J. Kuiper</i> Schaamte	763
<i>Meditatief - J. Glas</i> Bewogenheid	766
<i>Wandelen met God - B. Luiten</i> De vreugde van God	767
<i>Achtergronden - P.H. Vos</i> De vanzelfsprekendheid voorbij (3)	769
<i>Van binnen naar buiten -</i> De Nederlandse Zendingsraad	772
<i>Lied van de week - A. de Heer</i> 'Ik ben de wijnstok'	776
<i>Uit de kerken, Persberichten</i>	

zonden, is heel gewoon geworden. Je zou het woord normaal gebruiken, als je vindt dat de praktijk van een groot aantal mensen de norm wordt. Onze cultuur is de schaamte kwijt. Als je betrappt wordt op het bekijken van een pornosite, nou en. Dat hoort toch bij de mannelijke seksualiteit? Voor de helderheid: dit is niet mijn mening, maar ik vang dit verhaal wel regelmatig op. Op het betrappt worden, kom ik aan het einde van dit artikel terug. Een derde symptoom van schaamteloosheid is in de omgang met internet te vinden. Je hoeft nog geen webcam op je slaapkamer te hangen

door de schaamte uit te bannen, komt de argeloosheid van het begin van de mensheid niet terug

om toch al chattend jezelf meer bloot te geven dan je ooit voor mogelijk hield. De anonimiteit van het contact kan een gevoel van veiligheid geven; wie ooit lifte weet van de verrouwelijkheid van de auto waarin je zomaar praat met mensen die je waarschijnlijk nooit meer ziet. Maar zelfs als je dat in rekening brengt, verliezen mensen opvallend veel remmingen als ze achter hun beeldscherm zitten.

Deze schaamteloosheid kan verder gaan in een actieve houding, waarbij de argeloosheid van een kind dat zich nog niet van kwaad bewust is als het zonder kleren aan op het strand speelt, vervangen wordt door een brutaliteit waarmee je je aan de ander opdringt. Zie hiervoor al in Spreuken 7, over een vrouw die zich schaamteloos opdringt aan een jonge man. Toch blijkt daaruit dat het wegvallen van schaamte nog geen terugkeer naar paradijselijke omstandigheden is.

Een parasitaire cultuur

Het merkwaardige daarbij is dat de ontkenning van de schaamte bestaat bij de erkenning ervan. Denk even aan die pornosites. Je kunt daar heel veel van zeggen, maar onder andere ook het volgende. Voor wie denkt dat het daar getoonde valt binnen de normale variëteiten van de beleving van seksualiteit, is er niets meer aan. De aantrekkelijkheid bestaat juist in de charme van het verbodene.

'Gestolen water smaakt verrukkelijk, geroofd brood is een lekkernij.' Zo staat het al in Spreuken 9:17. Dat zijn dan woorden van de dwaasheid in eigen persoon. Paulus raakt dezelfde dingen aan in Romeinen 7. De wet wekt juist doordat ze wet is, de begeerte op.

Onze cultuur parasiteert in feite op normen en waarden die ze zelf misschien allang bij het grof vuil gezet heeft, maar die kennelijk toch niet gemist kunnen worden. De ontkenning van het schaamtegevoel bestaat echt bij de gratie van de erkenning ervan. Voor mij wordt daarmee duidelijk dat schaamte een ethisch

thema is. Door de schaamte uit te bannen, komt de argeloosheid van het begin van de mensheid niet terug. Het Paradijs is en blijft dicht. Zolang mensen nog iets van een geweten hebben dat herinnert aan de wet van God, zal dit een rol spelen. Het satanische in de ontkenning van de schaamte is dat die ontkenning de onmogelijke terugkeer naar een paradijs suggereert.

Het geweten komt naar voren in de Dordtse Leeregels, waar die erkennen dat er ook bij de in zonde gevallen mens nog een soort besef is van goed en kwaad. (DL III, IV onderdeel 4) Je moet dan niet denken aan een heilig en zondeloos stemmetje op je schouder, een overgebleven, niet door de zonde aangetaste kern in de mens, maar aan een herinnering, collectief of individueel, die gericht is op de normen van God. Dit licht van de natuur redt de mens uiteindelijk niet, maar het houdt wel de wereld leefbaar. Schaamtegevoel is een uiting daarvan. En ook een instrument in Gods hand bij de uitvoering van zijn plan.

Je merkt dan aan het parasitaire karakter van onze schaamteloze cultuur dat het nog erger kan. Als die cultuur de schaamte voorbij gaat. Soms is dat te vernemen als je kennis neemt van het denken van echte misdadigers, die zich niet eens verschuilen achter het door het doel geheiligde middel, maar gewoon gaan voor geweld. Je kunt dat ook breder aantreffen. Al tientallen jaren

doen mensen hun best om grenzen te verleggen. Dat is aardig gelukt en we kijken tegenwoordig niet op van veel dingen waar we zo'n vijftig jaar geleden nog diep door geschokt zouden zijn. Grenzen verleggen lukt echter alleen als je ze eerst onderkent. Welke grens is in deze tijd nog op te schuiven?

Het nieuwe leven

God mobiliseert echter de schaamte. Dat kun je horen in Romeinen 6, waar Paulus het oude leven in contrast zet met het nieuwe. Wat was de oogst van het oude leven? Dingen waarvoor u zich nu schaamt. Paulus doet niet mee aan de mode van het tegen elkaar opbieden in de dingen die verkeerd gegaan en gedaan zijn. Omdat je Christus hebt leren kennen, schaam je je over de dingen die je vroeger uitgehaald hebt. Dingen, waar je vroeger geen kwaad in zag, maar waarvan je nu beseft dat ze niet passen bij het nieuwe leven van een christen. Hiermee introduceert Paulus meteen de schaamte als ethisch motief. Hij doet een beroep op de lezers te Rome waar ook alles kon wat God verboden had, of in Nederland, om geen dingen te doen waarvoor je je gaat schamen. Tegelijk zit daar groei in. Het flakkerende lichtje van de natuur wordt angeblazen door het heldere licht van Gods wet. Je gaat je schamen voor steeds meer dingen. Soms zie je jaren later pas wat er nu voor verkeerd was aan wat je als jong mens deed. Je zou alsnog door de grond willen gaan. Het mooie daarbij is dan dat de Bijbel nuanceert. David zegt in Psalm 25: denk niet aan de zonden van mijn jeugd, en ook niet aan de overtredingen daarna. Het woord overtreding klinkt zwaarder dan zonde. Het veronderstelt het bewustzijn van wat je verkeerd deed. Wie, oud geworden, steeds meer ontdekt van wat er verkeerd gegaan is en wat vaak niet meer rechtgezet kan worden, kan daar veel verdriet van hebben en misschien tegelijk de indruk krijgen dat het alleen maar bergafwaarts gegaan is met het geloof. Je zou het ook kunnen zien als groei in je bewustheid van je daden. Een groei die tegelijk de ogen opent voor Gods genade. Dit bewustzijn komt niet vanzelf. Wie het over geweten en de vorming daarvan heeft, raakt de opvoeding. Daar vindt dat plaats. Je kind leren zich aan te kleden is heel normaal.

Het is meer dan een kwestie van goede manieren, al zijn die op zichzelf al heel belangrijk. Het helpt om dat bewustzijn van Gods norm te ontwikkelen. Natuurlijk zijn er daarbij valkuilen. In de eerste kom je terecht als Gods alziend oog gebruikt wordt als de webcam die je het liefste in de kamers van je kinde-

dit bewustzijn komt niet vanzelf

ren zou plaatsen, om ze in de gaten te houden. Gods alwetendheid dan als verlengstuk van je eigen beperkte kennis. Dan vervalt het tot een soort bangmakerij. Maar wie zelf heeft leren vertrouwen op de barmhartigheid van God, kan Hem onmogelijk voor het karretje van zijn eigen opvoedkundige activiteiten plaatsen. Je wilt immers graag dat je kinderen Hem ook zo leren kennen. Dat God alles ziet, is juist in Psalm 139 de troost. Hij gaat met je mee, waar je ook naar toe gaat. Voor hem hoeft je de schijn niet op te houden.

Daarmee wordt een andere valkuil duidelijk. Wie het heeft over schaamte, kan de indruk wekken dat het toch om twee lijnen gaat; de smetteloze buitenkant en de binnenkant 'vol dorre doodsbeneden'. Zo spreekt Christus zelf over mensen die hun ogenschijnlijke trouw aan de wet gebruiken als dekmantel voor ongebreidelde egoïsme. Ontwikkelen van schaamtegevoel is niet bedoeld om ruim baan te maken voor huichelarij. De fout van de huichelaars zat juist daarin dat ze dachten dat God ook net verder keek dan de fraaie buitenkant. De troost van Psalm 139 is echter dat God ook de dingen ziet die ik aan geen mens wil tonen en dat het toch goed is. Dat wekt een verlangen dat heel je leven rein is. Aan het einde van de psalm vraagt David ook of God hem nog verder wil leiden en wil ontdekken aan zijn kwaad. Dat is het nieuwe leven.

Betrapt

In de ontwikkeling van dat nieuwe leven speelt ook weer de schaamte een rol. Ik geef daarvan een voorbeeld. Vroeger was het een argument tegen het bezoeken van verkeerde plaatsen: stel, dat Christus terugkomt en Hij treft je aan in de bioscoop, wat zou er dan gebeuren?

Tegenwoordig hoor je dergelijke argumenten niet zo vaak meer. Zoals ik onlangs in een preek hoorde: gelukkig gaat God niet af op onze laatste ogenblikken. Als de bedoeling van de waarschuwing van vroeger was: het loopt voor de eeuwigheid verkeerd met je af als je door Christus bij zijn komst aange-

troffen wordt op dubieuze plekken, dan was het toch een soort evangelie van goede werken. U begrijpt, hoop ik, dat het in dit artikel niet gaat om de voor- en nadelen van bioscoopbezoek, maar om het type redenering. Stel dat Hij je glurend naar een pornosite aantreft. Toch was die opmerking voor mij aanleiding om even op door te denken. Ik kan me namelijk niet goed voorstellen dat mijn voorgangers zo'n soort evangelie brachten. Daarvoor waren ze meestal te gereformeerd. Wij delen met hen het vertrouwen op Gods genade. Dat evangelie brachten ze nadrukkelijk naar voren. Er moet iets anders meespelen.

In het onderwijs van Christus komt een gelijkenis voor, zie Lukas 12:35-48, waarin ook de bezigheid waarin

treft Christus je aan? Laat de activiteit van dat moment niet onthullend zijn voor je identiteit. Gelukkig als je je nog ergens voor kunt schamen.

Dit vraagt nog wel wat uitwerking. Neem dat voorbeeld van die pornosite. Je zult maar seksverslaafd zijn en het gluren is een stuk van jezelf geworden. Je identiteit. Wie dan weer naar Romeinen 6 kijkt, beseft dat Gods werk heel diep gaat. Hij breekt de slavernij van de zonde en geeft een nieuwe identiteit, die van Christus. De strijd is daarmee nog lang niet gestreden. Maar die strijd, die Paulus elders een mooi gevecht noemt (1 Timoteüs 6), is dan meer kenmerkend geworden dan de nederlagen die je daarbij lijdt. Het beseft dat Christus meekijkt over je schouder, kan dan een goede steun in de rug zijn.

Ten slotte

God geeft ons schaamtegevoel terug. Niet omdat Hij van preutsheid houdt, maar omdat na de zondeval het een belangrijk instrument van hem is om de wereld leefbaar te houden. Als christen mag je juist in de erkenning van de schaamte je vrijheid tegenover jezelf en tegenover je medemens ervaren. Als

ook voor wie heeft leren leven van genade geldt de waarschuwing: hoe treft Christus je aan?

de Heer je aantreft bij zijn komst, wel degelijk van invloed blijkt te zijn op het definitieve oordeel. Ik denk dat dit bijbelgedeelte voor onze vaders een bron is geweest voor hun waarschuwing: waar treft Christus je aan?

Als je dat gedeelte leest en op je laat inwerken, blijkt het niet te gaan over de uitschieter, over het moment, maar om de levensstijl die je kiest, de doorgaande lijn. Als de bezigheid van het moment van de terugkomst kenmerkend is voor je levenshouding, dan baat de bovengenoemde impliciete erkenning van Gods waarden niet. Hiervan verdenk ik de lezers van dit artikel niet. Tegelijk moeten we ervoor oppassen dat we de woorden van Christus niet van hun waarschuwing ontdoen. Ook voor wie heeft leren leven van genade geldt de waarschuwing: hoe

ouder help je je kinderen om dat gevoel ook te ontwikkelen en vast te houden. In een volgend artikel wil ik uitwerken wat de relatie is met erkenning van de privacy van mensen.

Ds. Jan Kuiper is produktontwikkelaar bij het Steunpunt Gemeenteopbouw.

Bewogenheid

Om je geroepen te voelen, heb je bewogenheid nodig. Bewogenheid om iets te betekenen, te helpen, ergens de schouders onder te zetten, iets te onderzoeken, op te bouwen, te besturen of te regeren.

J. Glas ■

Nehemia 1:1-2:10

Deze bewogenheid kan zomaar naar binnen slaan. Bijvoorbeeld door iets dat je ziet op tv of in de krant leest. Of iemand vertelt je iets dat je raakt. Vanaf dat moment laat het je niet meer los. Hetzelfde vindt plaats in wat we bij Nehemia zien gebeuren. Hij hoorde een bericht, ging huilend op de grond zitten, rouwde dagenlang en bad tot God.

Even over de situatie toen Nehemia leefde. Een groot deel van het volk Israël is in verschillende fasen gedeporteerd naar Babel. Na 70 jaar keerde een deel van de ballingen terug. Anderen bleven achter op de plek waar hun voorouders in ballingschap waren gegaan. De teruggekeerden herbouwden de tempel in Jeruzalem in 23 jaar. Een jaar had men nodig voor de fundering, daarna lag het werk achttien jaar stil en tenslotte werd de tempel in vier jaar afgebouwd. Het moment waarop bij Nehemia bewogenheid ontstaat, is 70 jaar na de afronding van de tempelbouw in Jeruzalem.

Nooit heeft hij enige behoefte gehad om terug te keren naar het land van zijn voorouders, naar Jeruzalem. Totdat zijn broer Chanani bij hem op bezoek komt die hem vertelt over de ellendige toestand waarin de stad Jeruzalem zich bevindt. De muren zijn nog altijd niet herbouwd. Stad en tempel liggen open naar de vijand. Het volk voelt zich onveilig. Andere volken die in het land zijn komen wonen, drijven de spot met de stad.

Als schenker aan het hof van de Perzische koning was Nehemia ongetwijfeld op de hoogte van de politieke situatie in het rijk, ook van de situatie in Jeruzalem. Het bracht hem niet in beweging. Maar het bericht van zijn broer maakt iets bij hem los. De deplorabele toestand waarin Jeruzalem verkeert, breekt de werkelijkheid van z'n bestaan binnen. Er doemt een nieuwe werkelijkheid voor hem op die hij niet meer kan ontwijken, niet meer mag ontwijken. Hij voelt het en daar is de bewogenheid. Hij schrijft: "Toen ik deze woorden hoorde, ging ik huilend op de grond zitten. Ik rouwde dagenlang, ik vastte en riep de God van de hemel aan" (1:4).

Je zou dit het eerste kenmerk kunnen noemen van roeping als proces dat zich afspeelt in onze geest: er is nood, er is hulp nodig, het laat je niet meer los, jij bent met de situatie bewogen en jij gaat er wat aan doen. Tot op dit moment liep je leven zoals het liep. Maar vanaf nu staat je leven op z'n kop en wordt alles anders. Je weet: dit is het waaraan ik mijn leven ga wijden.
Nehemia 1:1-2:10

Ds. Jacob Glas is predikant van de Gereformeerde Kerk te Maastricht.

De vreugde van God

wandelen met God

In de Bijbel lezen wij vaak over Gods welbehagen.

Wat roept dat woord bij je op?

Dat God doet wat Hij wil?

B. Luiten ■

Dat is ongetwijfeld juist. God doet wat Hij wil, Hij is daarin vrij en machtig. Maar je kunt het ook omdraaien, en dan staat er ineens iets anders: God wil wat Hij doet. Hij doet alles met heel zijn hart, met diepe vreugde. John Piper heeft daarover een boek geschreven, dat onlangs in het Nederlands werd vertaald: 'De vreugde van God'. Heerlijke lectuur.

Vreugde in alles wat Hij doet

Het woord 'welbehagen' kan heel wat kleuren hebben. Mensen kunnen ook denken: 'God doet maar, net zoals het Hem uitkomt'. Dan zit daar heel veel afstand in, het wordt dan iets ongrijpbaars.

De betekenis van dit boek ligt m.i. daarin, dat de vreugde van God heel dichtbij komt. De vreugde, die diep in Hem is én waarvan alles wat Hij doet vervuld is.

Piper laat uitgebreid zien, dat God niet aan afgoderij kan doen: Hij verheugt Zich in zijn heerlijkheid, in Zichzelf. Hij is 'de gelukkige God' (1Tim. 1:11). Zo denkt en handelt Hij, zo ziet hij op zijn Zoon en op al zijn werken, ook op ons. Terwijl het voor ons dus wezenlijk is, betrokken te zijn op die vreugde. Niet om haar te verwerven of te verdienen (hoe zou dat kunnen?), maar *als bron van ons leven* en uitgangspunt in ons bestaan. Wie de vreugde van God niet bedenkt of opmerkt, gaat aan iets heel essentieels voorbij. Die heeft niet echt door hoe diep doorleefd Gods welbehagen is. Terwijl daarvoor de hemel opening in de kerstnacht, engelen zongen, heerlijkheid omstraalde de mensen.

Piper laat heel de Bijbel opengaan, soms zien we daarvoor teksten in een ander licht. De slaven bijvoorbeeld, die trouw hun talenten hebben beheerd, mogen 'ingaan in de vreugde van hun Heer' (Mat. 25:21,23). Een heel bekende tekst, o.a. omdat zij voorkomt in het bevestigingsformulier voor ambtsdragers. Wie trouw dient, mag ingaan in de vreugde van zijn Heer. Daarmee is dus inderdaad zijn *vreugde* bedoeld, als aanduiding van de kern van heel Gods wezen en van zijn handelen in hemel en op aarde. In de NBV staat tegenwoordig, dat de knechten 'welkom zijn bij het feestmaal van hun Heer', wat een opvallende verzwakking van de tekst is. Het gaat niet zozeer om een maaltijd, als een soort beloning of eindfeest of zo. Het gaat om het delen in de blijdschap van God. En het is te wensen, dat die vreugde in alle ambtelijke dienst geen toekomst is! Dat ambtsdragers en alle andere dienaren en dienaressen van de Heer zich ten diepste bewogen weten door de vreugde van God in alles

wat zij doen en zeggen. We worden instrumenten in Gods hand, *instrumenten van zijn welbehagen*! Daar mag je wel even over nadenken voordat je op huisbezoek gaat...

Zelfs vreugde in het oordeel

Gods vreugde in al zijn werken brengt met zich mee, dat Hij niet wordt verrast door wat Hij niet wil. Dat is gauw gezegd, maar het brengt ons lijnrecht in de discussie met Arminianen en Remonstranten, die beweren dat God maar moet afwachten hoe wij kiezen en beslissen, met alle gevolgen daarvan. Piper gaat die niet uit de weg, integendeel. Hij stelt, op het scherpst van de snede, de vraag, hoe het dan toch kan dat God geen vreugde vindt in de dood van de goddeloze (Ezech. 18:32)? Hoe kan God iets doen, de goddeloze veroordelen, wat Hem geen vreugde geeft? Is dat niet radicaal in strijd met de openbaring, dat Hij *in alles* doet naar zijn welbehagen (Ps. 115:3, Ef. 1:11)?

**daar mag je wel even over
nadenken voordat je op
huisbezoek gaat...**

Een diepe vraag, die een heel interessant antwoord krijgt. Piper wijst er eerst o.a. op, dat God alles in zijn hand heeft, het goede en het kwade. Ook zo, dat Hij het regeert en hanteert. Job schreef God niets ongerijmds toe, toen hij zei: 'de Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen'. Het gaat dus zeker niet buiten God om.

Vervolgens, en dat is het leerzame, laat Piper zien hoe wij vaak eenzijdig over God denken. Dat doen we dan vanuit onszelf, vanuit onze ervaringen. Liefde en toorn kunnen voor ons moeilijk samengaan. Maar in God zijn beide voortdurend aanwezig. Zijn kinderen heeft Hij innig lief. Tegelijk is zijn toorn over hun zonden een brandend vuur. Dat is allebei waar, en wij moeten leren dat niet tegen elkaar uit te spelen of van elkaar af te trekken. God vindt geen vreugde in de dood van de zondaar, integendeel, Hij kent daarin een groot verdriet. Dat is waar. Tegelijk is ook waar, dat God daarin opkomt voor zijn heerlijkheid, zijn vreugde laat Hij niet aantasten. Zo kunnen we lezen uit de mond van Mozes, als profetische waarschuwing voor toekomstige ontrouw van het volk: 'Zoals de Heer er eerst vreugde in vond om u te zegenen en in aantal te doen toenemen, zo zal Hij u dan met vreugde te gronde richten en uitroeien' (Deut. 28:63). Hoe strijdig is dit

met Ezech. 18? Niet, God is niet tegenstrijdig. Zijn heerlijkheid zal stralen! Het is niet het één of het ander, maar beide is waar. God vindt geen vreugde in de dood van de zondaar, want Hij heeft ieder mens geschapen naar zijn beeld. Tegelijk vindt Hij vreugde in het overwinnen van goddeloosheid.

een diepe vraag, die een heel interessant antwoord krijgt

Gods gevoelens zijn zo oneindig diep. Dagelijks luistert Hij naar miljoenen gebeden. Mensen uit hun vreugde, hun dankbaarheid, anderen zuchten vanuit hun moeite, hun pijn, het onrecht dat ze ondergaan. Heel verschillende. Wat doet God dat? Hij verheugt Zich en tegelijk is Hij diep bewogen, Hij verhoort ieder met een intensiteit die wij niet kunnen bevatten, ieder naar zijn eigen gebed. Wij mogen weten dat dit bij God samengaat. Hij is niet beperkt. Zijn vreugde zal doorgang vinden in de wereld, zijn welbehagen zal Hij doen. Al zullen mensen dat verschillend meemaken.

Dit is overigens niet tot Gods volk beperkt. God heeft *de wereld* lief (Joh. 3:16), en wij moeten dat zeggen tegen de mensen. Hierop is regelmatig kritiek geuit in de zin van: hoe kun je zeggen tegen mensen die onder de toorn liggen, dat God van ze houdt? Het geheim is: het is beide waar! *Spreek niet eenzijdig!* Verzwijg Gods liefde niet vanwege zijn toorn, en verzwijg zijn toorn niet vanwege zijn liefde.

En vreugde in het lijden...

Op een andere manier vinden we ditzelfde terug in Gods spreken over zijn Zoon. Bij de doop van Jezus klonk de stem uit de hemel: 'deze is mijn geliefde Zoon, in hem vind Ik vreugde' (in de vertaling NBG 1951: 'In wie Ik mijn welbehagen heb', Mat. 3:17). Diezelfde woorden klonken op de berg, bij de verheerlijking van de Zoon (Mat. 17:5). De intense vreugde van de Vader in de Zoon is van eeuwigheid. Tegelijk lezen we ook, dat 'het de Heer behaagde Hem te verbrijzelen' (Jes. 53:10). Dat is niet strijdig, maar het leidt ons in de diepte van Gods hart als de diepte van onze rijkdom. Het behaagde God de Zoon van zijn welbehagen over te geven voor ons behoud. Dat kunnen wij niet bevatten of op één noemer brengen, we zeggen beide en worden zo gedreven tot aanbidding. De Zoon haakt hierbij aan door te spreken over *zijn blijdschap*, als het gaat over de inzet van zijn leven voor de mensen, zijn overgave vol angst en helse pijn. Zijn blijdschap, die ook in ons wil zijn, zodat we met vreugde ons leven inzetten voor het behoud van onze naaste (Joh. 15:11-17).

Ook wij kunnen God vreugde bezorgen

Ik denk, dat John Piper ons op het spoor zet van waardevolle gedachten. De ene roept de andere op. Zo keek ik opnieuw aan tegen Gal. 5:22,23, waar de vrucht van de Geest in ons leven wordt beschreven: 'Liefde, vreugde, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, zelfbeheersing'. De Geest verzint deze opsomming niet, Hij geeft ons deel aan Jezus. *Jezus is zo*. Vandaar dat 'vrucht' in het enkelvoud staat, al is zij nog zo veelzijdig. Alles bij elkaar is het één leven, één gezind-

heid, het zijn niet negen vruchten waarvan je er sommige kunt hebben en andere niet. Welnu, als Jezus zo is, laat Hij ons zien dat God zo is. *God is liefde*, door en door liefde, dat weten we, de Bijbel is daarvan vol. Maar meteen achter liefde leert de Geest ons 'vreugde': *God is vreugde*, door en door, zijn werken zijn daarvan vol. Geen eenzijdige vreugde, er is in de wereld veel waarover Hij toorn. Toch brengt Hij ook in zijn toorn zijn blijdschap tot overwinning.

Het doel van alles wordt dan, dat Gods diepe vreugde (in Zichzelf, in zijn werken, in ons) *ook in ons ontstaat*, door zijn Geest. 'Ingaan in de vreugde van je Heer' kent hier en nu zijn begin (HC zondag 22).

Hoe ziet dat eruit? Piper noteert allereerst dat we zien op God, *op Hem hopen*. Er bestaat geen grotere vreugde voor God in ons leven, dan dat we Hem in alles vertrouwen. Zodat we niets meer buiten Hem zoeken of verlangen, maar al ons geluk van Hem verwachten. Op die manier kan ons gedrag Hem blijdschap geven, wanneer we nergens anders ons heil en houvast in zoeken. Belangrijk wordt ook ons gebed, dat we zo spreken met God, en ons richten op Hem. In moeilijke tijden kan dat gebed heel bijzonder worden, als onze hoop op Hem gericht blijft. Vervolgens heeft dit alles te maken met *gehoorzaamheid*, dat we onze verlangens en begeerten aan Hem onderwerpen ('zelfbeheersing'). Enzovoorts.

Het is waardevol dat Piper dit breed naar voren haalt.

Want de zondaar is geneigd dit te onderschatten. 'Zou ik God vreugde geven?' Wie dit onderschat, legt zich er ook niet op toe. Met opnieuw een eenzijdigheid als gevolg, dat wij vooral letten op hoeveel vreugde God aan ons geeft (of ook niet, in tijden van beproeving, waarin mensen soms zeggen 'je mag nu best boos zijn op God', jawell!).

hoe ziet dat eruit?

Het lijkt me een boek, dat menigeen helpen kan bij het eerste doel van de auteur: het zien op God. De Bijbel blijft vol verrassingen. Lees bijv. de profetie van Sefanja. Enorm hoe daarin wordt ingezet op het oordeel van God. Om toch uit te monden in de overwinning van zijn vreugde in zijn volk. Zelfs zo, dat Góð jubelt over de mensen:

'De HEER zal vol blijdschap zijn, verheugd over jou, in zijn liefde zal Hij zwijgen, in zijn vreugde zal Hij over je jubelen' (Sef. 3:17b).

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

N.a.v. John Piper, *De vreugde van God*, Utrecht 2007. 400 pagina's, gebonden, prijs € 28,50. Originally published in English under the title 'The pleasures of God', by John Piper, 1991, 2000 Multnomah Publishers 601 N. Larch Street Sisters, Oregon, 97759 USA

De vanzelfsprekendheid voorbij

Geloofsopvoeding na de triangel (3)

In het eerste artikel is ingezoomd op de leefwereld van de jongere. De veranderde verhouding tussen jongeren en ouders en ontwikkelingen in de leefwereld van de jongere creëren een eigen leefruimte die bepaald wordt door factoren die zich grotendeels aan het zicht van opvoeders dreigen te onttrekken. In het tweede artikel zijn enkele tendensen beschreven in de hedendaagse geloofsbeleving van (gereformeerde) jongeren. Vervolgens zijn veranderingen in de gereformeerde wereld beschreven die de triangelgedachte van binnenuit ondermijnen.

P.H. Vos ■

Niet alleen putten jongeren zelf uit uiteenlopende spirituele bronnen, ook zijn er aanzienlijke verschillen in opvattingen en omstandigheden tussen gezinnen, tussen plaatselijke kerken, tussen leraren, tussen school en kerk, tussen gezin en school. Om deze en andere redenen stelde ik dat het niet toereikend is om terug te vallen op de oude structuren en bijbehorende aanpak. We kunnen niet langer blijven denken vanuit de in de triangel veronderstelde eenheid van gezin, kerk en school. In dit laatste artikel gaat het om de vraag waar de kansen liggen.

Waar het om gaat is dat jongeren echt geholpen en begeleid worden in hun identiteitsconstructie en geloofsontwikkeling. We zullen als het ware opnieuw moeten uitvinden hoe daaraan handen en voeten te geven. Kerk, school en gezin moeten niet naar elkaar kijken om het vertrouwde kader te herbevestigen, maar radicaal gaan denken vanuit de vraag wat de jongere zelf nodig heeft. Dat betekent niet dat de jongere daarbij zelf maatgevend is. Integendeel, jongeren hebben er juist behoefte aan dat volwassenen richting en perspectief wijzen. Evenmin betekent mijn analyse tot nu toe dat gezin, school en kerk niets met elkaar te maken moeten hebben. Als de triangel voorbij is, dan betekent dit dat deze als het ware opnieuw moet worden uitgevonden. Maar dan is de vanzelfsprekendheid wel voorbij. Hoe kan de geloofsopvoeding vorm krijgen en hoe kunnen ouders, catecheten, jongerenwerkers, leraren, enzovoort daaraan gericht vormgeven?

Jongeren zoeken naar identiteit, bevestiging en authenticiteit. De identiteitsconstructie vindt vooral plaats in relatie tot de zelfwereld, de wereld waarin het oordeel en de waardering van leeftijdsgenoten een grote rol speelt. Dit is een kwetsbare wereld. Jongeren zijn vaak onzeker en hebben juist de steun van volwassenen nodig. Het zijn nog altijd de ouders die als eerste en meest invloedrijke opvoeders een sleutelpositie hebben. Dat heeft alles te maken met de biologische verwantschap en de bijbehorende

dat zullen we serieus moeten nemen

loyaliteit tussen ouders en kinderen. Jongeren blijken voor hun vragen, bij problemen en bij de keuzes die ze moeten maken, nog altijd bij voorkeur naar hun ouders te gaan. Dan komt het er wel op aan dat de ouders er ook echt voor zijn. Het is dan ook een valkuil wanneer ouders op grond van de grote zelfstandigheid van hun kinderen denken dat ze het zonder hen wel redden. Niets is minder waar. Jongeren hebben behoefte aan richting, aan perspectief en vooral ook aan waardering. Het is belangrijk dat ouders hun trots uitspreken over hun kinderen. En tegelijk moeten ouders ervoor waken dat ze hun kinderen niet beoordelen en waarderen op basis van prestaties. Wat jongeren nodig hebben is dat ouders een eindje met ze meelopen, met respect voor hun zelfstandigheid, maar in het besef dat de bijbehorende volwassenheid nog een eind weg is.

Wanneer ik stel dat we bij de geloofsopvoeding moeten denken vanuit de jongere zelf dan betekent dit voor mij in de kern twee dingen. Aan de *ene kant* moeten we de zelfwereld van de jongere waarin hij zijn identiteit construeert serieus nemen. Ook het geloof wordt door jongeren sterk verbonden met de zoektocht naar de eigen identiteit, zoals ik heb laten zien. Willen we op zijn geloofsontwikkeling enige invloed hebben dan zullen we bij zijn wereld moeten aansluiten. Aan de *andere kant* hebben jongeren juist behoefte aan richting. De oudere generatie moet richting bieden door een wereld voor ze te openen die groter is dan hun eigen zelfwereld.

het komt er wel op aan dat de ouders er ook echt voor ze zijn

Ik ontleen deze dubbele focus aan de Duitse pedagoog Thomas Ziehe in een beschouwing over het oude versus het nieuwe leren.¹ Kinderen en jongeren van deze tijd, zegt Ziehe, moeten voortdurend zelf keuzes maken. Ze doen dat in relatie tot hun zelfwereld. In het nieuwe leren wordt dat kiezen nog eens verdubbeld door leerlingen ook op school veel keuzevrijheid en verantwoordelijkheid te geven. Maar jongeren geven zelf juist de impliciete boodschap: maak de school anders dan mijn zelfwereld; geef me structuur. Dit betekent volgens Ziehe nog niet dat we terug moeten naar louter kennisoverdracht en de didactiek van het oude leren. Het probleem is dat de hoogcultuur van klassieke oudheid, kunst en literatuur, niet meer onbemiddeld toegankelijk is voor leerlingen die leven in een laagcultuur of *pop culture*. Veel vakken is voor leerlingen een vreemde wereld, die alleen maar met een goede verpakking en in aansluiting bij de leefwereld van jongeren kan worden ontsloten. En dat lukt in klassikaal onderwijs en volgens een overdrachtsmodel niet meer. Leerlingen moeten door leraren meegenomen worden op reis naar vreemde werelden, aldus Ziehe.

Geloofsopvoeding

Ik zou deze gedachten *mutatis mutandis* willen toepassen op de geloofsopvoeding. Dat het christelijke geloof ook een traditie heeft en verbonden is met het institutionele is voor veel jongeren wezensvreemd. De leer en de kerkelijke traditie is als het ware de hoogcultuur. Voor veel jongeren is de kerk een kathedraal van het verleden waarin ze de weg niet kennen. Als ze geluk hebben, treffen ze wel een goede catecheet of jongerenwerker, maar de aansluiting met de kerk als geheel wordt vaak gemist als de boodschap niet goed verpakt wordt. En dat zullen we serieus moeten nemen. De relevantie van wat in catechese en godsdienst-

onderwijs gebeurt, wordt beoordeeld met criteria die aan hun zelfwereld ontleend zijn: worden ze aangesproken in hun eigen leefwereld? Vinden ze er iets dat hen helpt in hun identiteitsontwikkeling? Valt er wat te beleven? Is wat hier gebeurt echt en authentiek?

De kerk is in de beleving van jongeren bovendien een voorlopige verblijfplaats, waaraan men zich nog niet of misschien wel nooit definitief bindt. Jongeren willen niet ingekapseld worden in een gereformeerde subcultuur en de bijbehorende gedragspatronen. Van belang is ook of de kerk, de kerkdienst en de catechisatie plaatsen zijn waar ze vrienden mee naar toe kunnen nemen die niet-christelijk zijn. Jongeren staan immers meer dan voorheen open voor religie. Dat vereist een open klimaat in de kerk, waar ook zoekers welkom zijn en serieus genomen worden. De kerk zou zichzelf moeten afvragen of ze een plaats is waar vragen gesteld kunnen worden, zonder dat ze meteen van een sluitend antwoord worden voorzien. In 'open diensten' valt mij op dat er veel nadruk ligt op bekering, op de waarheid van het christelijk geloof, uitgedrukt in prachtige oneliners en heldere statements. Dit lijkt tegemoet te komen aan de leefwereld van de jongere en de zoektocht van buitenstaanders, maar de antwoorden zijn soms gewoon te simplistisch. Slechts een deel van het publiek wordt ermee bereikt; de meer intellectueel ingestelde jongere zal er niet tevreden mee zijn. Kortom, de kerk moet een open ontmoetingsruimte zijn voor verschillende typen jongeren. De kerk kan wat mij betreft niet fris en jeugdig genoeg zijn.

Maar dat is niet het enige. Jongeren verwachten van de oudere generatie ook richting en structuur. Ik denk daarom dat in catechese, godsdienstonderwijs en geloofsopvoeding meer moet gebeuren dan alleen aansluiten bij de leefwereld van de jongere. Het is van groot belang om jeugddiensten te organiseren, bands te laten optreden en jongeren hun eigen inbreng te geven. De kerk moet echter ook een perspectief openen dat groter is dan wat in de leefwereld van de jongere bestaat. Neem bijvoorbeeld de geloofstaal rond identiteitsontwikkeling. Op de vraag wie ik ten diepste ben, heeft het christelijk geloof meer te bieden dan 'dat God je aanvaart zoals je bent' of dat je 'er mag zijn'. Dit is zelfs een vrij naïef spreken dat zich naadloos voegt naar de moderne zelfontplooiingidee. Veel diepgang is er nog niet mee bereikt. Die ligt christelijk gezien in begrippen als zonde en genade, jezelf verliezen en deelnemen aan het lijden van Christus. Het probleem is echter dat deze en andere woorden hun zeggingskracht hebben verloren en een actualisatie nodig hebben. Gebeurt dit niet, dan blijven de begrippen van de klassiek-gereformeerde geloofstaal voor jongeren een ver-van-hun-bedshow of worden deze woorden inderdaad geduid in termen van acceptatie en 'er mogen

zijn'. Waar het op aankomt, is dat jongeren stapje voor stapje het besef krijgen van de diepere betekenis van woorden als zonde, genade en het koninkrijk van God. Ze kunnen leren hoe bevrijdend en helend dit geloof is in een meervoudig en gefragmenteerd bestaan. Ook moeten ze leren wat het betekent om deel uit te maken van een gemeenschap, die bestaat uit mensen die je zelf niet hebt uitgezocht. Dan moet die gemeenschap natuurlijk wel zichtbaar zijn voor jongeren.

De kerk moet dus ook kritisch durven zijn ten opzichte van de cultuur, inclusief de jeugdcultuur. Dat betreft bijvoorbeeld ook de eenzijdige manier waarop met emoties en beleving wordt omgegaan. Er is een tendens om een vrij smal register van gevoelens te bespelen. Gereformeerden weten ook van de risico's van een concentratie op het hart. Ze weten van de woestijnervaring waarin God ver weg kan zijn. Ze hebben besef van gebrokenheid, kwaad en zonde, van situaties waarin geloven pijn doet. Ik denk dat het belangrijk is ook deze elementen over te dragen aan jongeren.

De school

Tenslotte nog enkele opmerkingen over de betekenis van de school. De school neemt in het hectische leven van jongeren een relatief belangrijke plaats in. Voor sommigen is de school zelfs een veiligere omgeving dan het gezin. De school is een relatief constante instantie in het leven van jongeren. De overheid overweegt daarom de registratie en coördinatie van de diverse vormen van jeugdzorg en hulpverlening bij de school te leggen. Niet voor niets zijn verschijnselen als brede school, schoolmaatschappelijk werk en zorgloketten op school in opmars. De toenemende nadruk op de pedagogische taak van de school gaat ook aan de gereformeerde school niet voorbij.²

De school is bovendien een plaats waar vrienden ontmoet worden. De *peer groups* bijvoorbeeld ontwikkelen zich dikwijls in en rondom de school. Omdat jongeren een vrij groot deel van hun tijd op school doormaken, biedt dat ook unieke mogelijkheden om de zelfwereld van de jongere en de groepspatronen van de peers in de school te trekken. Daarmee komt ook een stuk van hun leefwereld binnen. Het openbreken van de triangel biedt wat dat betreft nieuwe mogelijkheden. Zo verschijnen op menige catechisatie buitenkerkelijke vrienden en vriendinnen die onbekommerd meepraten en -discussiëren. Leerlingen hebben gemakkelijk contact met andersdenkenden. Deze leefwereld komt ook mee de school in. De vraag is wat de school met dit gegeven doet. Maken scholen ook echt een verschil? In ieder geval moeten leraren hun rol breder opvatten dan die van vakdidacticus. Vooral de mentor kan een belangrijke rol spelen in het leven van de jongere en een voorbeeldfunctie hebben,

ook in de manier waarop hij zijn geloof ter sprake brengt.

Ook liggen er maatschappelijk gezien nieuwe kansen voor scholen met een gereformeerde of christelijke identiteit in een tijd waarin religie *hot* is. Juist omdat christenen weten hoeveel het christelijke geloof voor hen betekent, kunnen zij zich veel beter dan liberalen inleven in moslims voor wie religie eveneens cruciaal is. Op een christelijke school leren leerlingen van binnenuit wat geloof betekent en juist dat maakt ze ook gevoelig voor geloofsovertuigingen van anderen. Aan een dergelijke godsdienstige vorming is in onze tijd veel behoefte. Dat roept opnieuw de vraag op of we dat onderwijs dan alleen voor onze eigen christelijke kinderen moeten houden. De tijd ontbreekt me om dit punt verder uit te werken.

maken scholen ook echt een verschil?

Ik kom tot een afsluiting. Leraren, catecheten en vooral ouders gaan jongeren voor in het geloof. Jongeren zoeken daarin naar echtheid en authenticiteit. Dit betekent allerm minst dat je dan altijd zeker en overtuigd moet zijn. Jongeren zien liever twijfel dan een geveinsd geloof. En opvoeders kunnen met hun eigen opvattingen de geloofsontwikkeling van jongeren ook erg in de weg zitten. De razendsnel veranderende wereld van de jongere kan ons beangstigen. Maar het slechtste wat we kunnen doen, is in een kramp te schieten, hetzij van behoudzucht, hetzij van een overkill aan geloofsoverdracht. Daarmee zitten we uiteindelijk de Geest van God maar in de weg, al is het ook met de beste bedoelingen. Geloofsopvoeding is volgens mij uiteindelijk niets anders dan de openheid en ruimte creëren zodat God zelf zijn werk kan doen. En dat is een bemoedigende gedachte.

Dr. Pieter Vos is lector morele vorming aan de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle.

Voor meer informatie zie www.lectoraatmorelevorming.nl

noten:

1. Zie Sarah Blom, Tussen oud en nieuw. Ziehe: Jongeren willen dat de school anders is dan hun zelfwereld. NRC 9 januari 2007.

2. Zie hierover Pieter Vos, *Tussen vage waarden en strakke normen. Kansen van een deugdenbenadering in het onderwijs* (lectorale rede, in verkorte vorm uitgesproken bij de installatie tot lector 'Morele vorming in het onderwijs' aan de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle op 24 november 2006). Zwolle: uitgave Gereformeerde Hogeschool 2006, te downloaden op www.lectoraatmorelevorming.nl.

De Nederlandse Zendingsraad

- deelnemen of wegblijven?

De afgelopen jaren zijn deputaten Zending, Hulpverlening en Training (ZHT) akkoord gegaan met een soort waarnemersstatus ('aspirant lidmaatschap') van onze kerken bij de *Nederlandse Zendingsraad* (NZR). Dit waarnemerschap werd toevertrouwd aan het uitvoerend orgaan van ZHT, het instituut *De Verre Naasten* (DVN). In deze tijd van voorbereidingen op de *generale synode* wordt overwogen om deze status te veranderen in *volwaardig lidmaatschap*.

G. Riemer ■

Toen deze te verwachten ontwikkeling een keer in de media terecht kwam, werd ik prompt opgebeld door een ongeruste oudtante die mij bekend staat niet als bekrompen gereformeerd, maar als iemand die op hoge leeftijd het gereformeerde nadenken over alle dingen een bijzonder warm hart toedraagt - en die daarin nog steeds actief haar bijdragen levert. Haar oordeel is kort en krachtig: dit is een brug te ver. Laat de GKv middels ZHT alsjeblieft geen lid worden van deze interkerkelijke club. Heeft zij misschien gelijk?

In onderstaand artikel wil ik proberen daar een antwoord op te geven vanuit drie verschillende invalshoeken: geschiedenis, theologie en samenwerking.

De geschiedenis van de NZR

De NZR was het resultaat van een ontwikkeling die al in de 19^e eeuw begonnen was en uitmondde in de oprichting van de NZR op 10 oktober 1929.¹

In die beginfase functioneerde de zendingsraad vooral als commissie van advies met het oog op het zendingswerk in Nederlands Indië. Op initiatief van het NBG werden 12 zendingscorporaties uitgenodigd om samen deze raad te vormen. In de preambule van de statuten wordt de grondslag als volgt geformuleerd: "De Nederlandse Zendingsraad staat op den grondslag van de Heilige Schrift, die hij erkent als het Woord van God, en mitsdien als regel van geloof en leven, terwijl hij instemt met de Apostolische geloofsbelijdenis". Deze belangrijke regel is tot op de dag van vandaag praktisch ongewijzigd gebleven. Direct stellen we vast dat de *kwaliteit* van deze grondslag bepaald wordt door de vraag hoe Gods Woord dan ver-

staan wordt (de vraag naar de *hermeneutiek*; zie volgende paragraaf). Maar één ding is duidelijk: hier wordt een voor Gereformeerden absoluut belangrijke grondslag neergelegd. Daar moeten we wat mee.² Onze kerken (de Gereformeerde Kerken van toen) gingen in die eerste fase niet zonder slag of stoot mee met de NZR. Bepaalde tendensen werden te modernistisch gevonden. Aanvankelijk werd de GKN (maar ook de CGK) dan ook 'buitengewoon lid' (1933). Binnen de Gereformeerde Kerken na de 2^e wereldoorlog (dus na de Vrijmaking) ontstond binnen de GKN veel meer ruimte. Daardoor konden de synodaal Gereformeerde Kerken zich in de zestiger jaren aansluiten bij de Wereldraad van Kerken. In die tijd werden ze ook volwaardig lid van de NZR; de gereformeerde missioloog Joh. Verkuijl heeft in die periode veel dynamiek gebracht binnen de NZR. Hij was inspirerend voorzitter van de NZR van 1962-1969.

In het kader van dit artikel kan ik niet ingaan op allerlei detailmomenten in de geschiedenis van de NZR. Als grote lijn nemen wij waar dat de NZR zich ontwikkelde tot een *open platform* waar allerlei protestantse missionaire organisaties met elkaar in gesprek zijn over zending. Het gaat de NZR om dat *gezamenlijke* gesprek over missionaire trends en ontwikkelingen in de mondiale context. De NZR wil zich profileren als 'luisterpost en verkenner': "Niet macht, geld of aantallen zijn bepalend. Het forummodel waarvoor wij samen staan gaat uit van het oecumenische principe dat alle leden van de kleinste tot de grootste een stem hebben; ieder brengt het zijne en hare in, naar de gaven die de Geest heeft uitgedeeld, met de accenten van iedere traditie. Een dergelijk platform blijkt van

het grootste belang in een tijd van grote verschuivingen.”³

De vraag is concreet: willen wij als GKv door middel van deputaten ZHT aanwezig zijn op dit platform om actief deel te nemen aan dat gesprek, dat wij ons daarin lerend opstellen en dat wij onze bijdrage leveren door het delen van onze inzichten met de leden van de NZR? Óf is dat een brug te ver? Kan onze deelname misschien uitgelegd worden als ongeschreven *statement* dat we akkoord gaan met de geest van pluraliteit die binnen de NZR gekoesterd wordt? Of moeten wij als vrijgemaakten er juist bij zijn, bij het gesprek over de grote diversiteit, enerzijds om ons te leren verwonderen over de veelkleurigheid van kerken wereldwijd en dicht bij huis, anderzijds om in dat verband te willen aandringen op het streven naar meer theologische eensgezindheid? Vooral op dit laatste punt zouden we positief onze verantwoordelijkheid moeten willen nemen. Maar is daar wel ruimte voor? En zijn veel theologische onderwerpen al niet zo uit-ontwikkeld dat het naïef is te denken daarin nog iets te kunnen bijstellen? In de volgende paragraaf wil ik dat nader toelichten.

De theologie van de NZR

Een aantal theologische/missionaire thema's zijn behoorlijk bepalend voor de hedendaagse sfeer op het platform dat de NZR voor zijn leden wil zijn:

Hermeneutiek

Allereerst noemen we in dit verband de wetenschap die zich bezighoudt met het verstaan van de Bijbel (hermeneutiek). Het is niet iets dat in de stukken expliciet wordt benoemd, maar dat tussen de regels door wel duidelijk wordt. Kort gezegd komt het er op neer dat men het hermeneutische uitgangspunt dat de Bijbel een eigen betekenis heeft die door schrijvers en 'Auteur' was bedoeld, vóór dat wij die betekenis proberen onder woorden te brengen, niet strikt hanteert. De betekenis van de Bijbel wordt veel eerder vanuit een veelheid van culturele, maatschappelijke en politieke contexten elke keer opnieuw geformuleerd. Elke uitkomst daarvan is in principe toe te dichten aan het werk van de Geest. Wij moeten daarom openstaan voor andere uitleg en andere exegetische methodes zoals die binnen de kerken van het zuiden en oosten ontwikkeld worden. Bijvoorbeeld *lectio divina*: "deze methode disciplineert een meditatie horen naar het Woord, een open luisterhouding naar elkaar met opschorting van meningen en oordelen".⁴ Deze open luisterhouding, gekoppeld aan bewust afzien van kritiek op het verstaan van de ander, typeerde m.i. ook het mee door de NZR ontwikkelde project 'Intercultureel bijbellezen'.

Door deze benadering wordt het subjectieve verstaan van bijbelwoorden onontkoombaar en maatgevend geacht (in het spoor van de filosofische hermeneutiek van met name Gadamer

en Ricoeur). Dit lijkt ook binnen de NZR onweersproken en opent de weg voor het volgende punt:

Pluriformiteit

We noemden het al: pluriformiteit is een groot goed binnen de NZR. We zijn als vrijgemaakten in onze kerkgeschiedenis gekenmerkt geweest door een nogal nadrukkelijk streven naar uniformiteit; de legitieme pluriformiteit (ontstaan onder invloed van verschillen in historische en culturele contexten) is, mondiaal gezien, door ons ondergewaardeerd geweest. Die pluriformiteit genieten we steeds vaker in ook onze eigen kerkelijke netwerken, en via het forum van de NZR is er ook op dat punt veel te ontvangen.

Dat betekent nog niet, in aansluiting aan het punt over hermeneutiek, dat elke pluraliteit bezongen moet worden. Het belang van de strijd in de kerkgeschiedenis tegen onacceptabele theologische visies en kerkelijke praktijken kan niet worden weggeveegd op basis van het begrip pluriformiteit. Er moet volop ruimte blijven om kritiek te oefenen op allerlei vormen van locale theologieën, als ze namelijk niet op een hermeneutische verantwoorde wijze de Bijbel gebruiken. Deze zorg over een bepaald type pluriformiteit (waarbij zelfs de vraag kan opkomen of wij wel welkom kunnen zijn bij de NZR) blijkt ook in de volgende onderwerpen.

Interreligiositeit

De overgang van de aldus bezongen kerkelijke pluraliteit naar het bezingen van religieuze pluraliteit (waarbinnen de 'christelijke traditie' zijn bijzondere plek mag innemen) blijkt ook bij de NZR best wel klein te zijn. Het wordt gezien als een boeiende vraag - de uitdaging van de interreligieuze dialoog; men ontwijkt liever een duidelijk antwoord. Daarin prijzen wij het respect voor andere overtuigingen. Tegelijk is het o.i. een onhoudbare onderneming om in het licht van de bijbelse boodschap ook maar een begin te maken met het theologisch erkennen van radicaal andere religies. In dit verband zou de NZR er goed aan doen de lijn van Kuijper en vooral J.H. Bavinck (maar ook Honig) door te trekken in een hedendaags getoonzette elenctiek en zó het gesprek aan te gaan met andere religies. Zou de binnen onze TU in Kampen ontwikkelde systematische theologie (met name apologetiek) en missiologie (elenctiek) in die onderneming geen wezenlijke bijdrage kunnen zijn?

Pentecostalisme

Van heel andere aard is de binnen de NZR te proeven openheid voor *pentecostale vernieuwing*. Dit wordt niet alleen bevorderd door de toenemende samenwerking van de NZR met de *Evangelische Zendings Alliantie* (EZA). De NZR stelt de enorme invloed vast van de pentecostale kerken wereldwijd. In allerlei teksten is daarom af te lezen dat het zwaartepunt van het christendom verschuift van Noord naar Zuid.

Heling en Verzoening zijn veelgehoorde sleutelwoorden in de papieren van de NZR. Daarin tref ik eigenlijk een verdoezeling aan. Het spreken over 'healing' blijkt dan heel breed te worden verstaan, niet eens zozeer in charismatische zin. Het blijkt om een ineenschuiving te gaan van oude begrippen als gerechtigheid, sociaal evangelie, solidariteit en vrede stichting - daaraan wordt gekoppeld het nadenken over de lichamelijke kanten van het heil, een holistische benadering. Het hele 'pakket' heet dan: 'healing en verzoening'. Daar is vanuit het gereformeerde verbondsdenken veel wezenlijks in bij te dragen. Ook op dit punt missen we misschien de durf bij de NZR (of de mogelijkheid vanwege de aard van haar platformfunctie?) om (met behoud van respect voor andere meningen) *grenzen* aan te geven. Het gaat vooral om openstaan voor elkaar, luisteren naar elkaar en leren van elkaar. Zou dit dan misschien een roepingsmoment voor ons gereformeerd-vrijgemaakten kunnen zijn? Om samen met anderen het Woord van God tot tégenspreken te brengen?

Westers Verlichtingsdenken

De openheid voor alles wat vanuit de grote wereld tot ons komt in het Westen is zo groot en in zekere mate zo onverdacht (omdat het gezien wordt als het doorgaande werk van de Heilige Geest) dat de vraag opkomt of winstpunten van een theologie die door de Verlichting is heengegaan niet buitenspel worden gezet. De voorzitter van de NZR vraagt zich af in zijn verslag van de 13^e wereldzondingsconferentie: "Grote vraag is of westerse kerken van de Verlichting en de rede en de kerken van het zuidelijk halfrond, met hun premoderne tradities en een meer directe en intuïtieve omgang met God en de Bijbel, erin zullen slagen tot een inhoudelijke ontmoeting te komen. Zeker is dat wij door hen worden bevraagd op de vooronderstellingen van de Verlichting met zijn gereduceerde wereldbeeld". Het is een bekende klacht richting Westerse theologie, ook van de kant van charismatische vernieuwing. Hier ligt, zoals ook door Wout van Laar wordt erkend, een belangrijk onderzoeksveld. Daar moeten wij als vrijgemaakten bij willen zijn!

Missio Dei

De invloed van Verkuijl (maar ook van de Zuid-Afrikaanse theoloog David Bosch) is in de stukken van de NZR duidelijk terug te vinden. Het betreft hier twee zeer erudiete theologen waar ook wij in de loop van de tijd veel waardering voor hebben gekregen. Tegelijk zijn fundamentele punten van kritiek blijven bestaan, vooral wat betreft het paradigmatische concept van de 'Missio Dei' en het 'Rijk Gods'. In het gesprek daarover met anderen zullen zeker leermomenten komen voor onszelf. Ook ZHT/DVN zoekt immers zijn weg in het bevorderen van sociaal-economische gerechtigheid in deze wereld. Ze wil het verlangen stimuleren naar

een wereld waarin de grote verschillen tussen rijk en arm niet meer in stand gehouden worden. De achterliggende theologische vragen zijn echter niet zo gemakkelijk te beantwoorden en verdienen blijvend aandacht in het bredere theologische gesprek.

Ik wil het hier eerst maar bij laten, bij dit rijtje theologische onderwerpen. Het zijn belangrijke gesprekspunten die op ons afkomen wanneer we ons aanmelden zouden op het platform dat NZR heet. De grote vraag is natuurlijk: is het niet te veel? Zijn de (theologische) afstanden niet te groot? Moeten we het wel (met onze beperkte mogelijkheden) willen doen? Want volwaardig lid worden is nog iets anders dan een beetje aan de zijlijn meegenieten.

Samenwerking binnen de NZR

We raken hier een voor vrijgemaakten teer punt. Zeker gezien de vele vragen die bij ons opkomen na het bovenstaande beeld van de NZR. Betekent 'lid worden' niet een conformeren met alle tonen die bij de NZR klinken? Ik denk het niet. De NZR geeft juist ruimte aan de verschillende geluiden, ook aan ons geluid. Misschien is dát wel het probleem, dat het te vrijblijvend is. Probleem? Het is toch geen probleem als wij als kerken in een gezelschap gedreven christenen mogen getuigen van onze gereformeerde inzichten? Moeten we dat niet als een voorrecht zien, een opdracht zelfs? Niet hooghartig, maar in een geest van leren en dienen.

Wij hebben immers op heel wat punten goede theologische standpunten ontwikkeld. Dat mogen we ervaren als zegen op onze theologische arbeid, ook al komen we er achter dat sommige motieven te sterk zijn aangezet en te weinig rekening hielden met veranderingsprocessen bij de anderen. We ventileerden onze theologie vooral in eigen kring. Het kwam dan ook vrijwel niet verder dan die eigen kring. Goede theologische inzichten werden genegeerd door de andere theologische stromingen. Maar hadden we dat voor een belangrijk deel ook niet vooral aan onszelf te danken, aan onze lang volgehouden houding wars van samen spreken met andere theologische tradities? Daardoor werd onze stem (die nogal eens antithetisch getoonzet werd) slechts heel in de verte door anderen gehoord, of helemaal niet. De erkenning van legitieme pluraliteit is een goede reden om deel te nemen aan een forum waar die pluraliteit wordt gedemonstreerd en besproken. Onze zorgen liggen vooral bij het principe van pluralisme: de erkenning van pluraliteit verwordt tot pluralisme wanneer niet langer de noodzaak erkend wordt van het zoeken van de eenheid van waarheid in de Bijbel en de geschiedenis van de kerk. Die vorm van pluralisme wil de grenzen van de pluraliteit niet meer zien en zoeken. Grenzen die vooral op grond van het hermeneutisch verantwoord

lezen van de Bijbel toch steeds weer gezocht moeten worden.

Welnu, juist vooral vanwege dát element moeten wij ons niet langer afzijdig houden van een dergelijk platform. Anders dan in ons verleden moeten we nu wél aanwezig zijn, niet in pamfletten, artikelen en boeken, maar lijfelijk, persoonlijk, present op platforms die ervoor gemaakt zijn om kerken over essentiële zaken met elkaar in gesprek te brengen.

Om die ben ik van mening dat deputaten ZHT toch vrijmoedig aan de synode mogen vragen om lidmaatschap van de NZR te overwegen. Wij zullen ons op dat platform in goed gezelschap bevinden, ook in gezelschap van hen waarmee we in de missionaire praktijk al veel mee samenwerken. We bedoelen de Gereformeerde Zendingbond (GZB) en de Deputaten voor Zending van de Christelijk Gereformeerde Kerken.⁵

Waarom zou God het tot klinken brengen van ook onze stem op dit open platform niet willen zegenen - wanneer we ons lerend en dienend opstellen willen?

G. Riemer is docent missiologie bij het IRTT (Intercultural Reformed Theological Training), de trainingsafdeling van De Verre Naasten. Ook is hij de schrijver van Indonesische theologie bij Litindo

noten:

1. Ik maak hier gebruik van een geschiedenisoverzicht onder de titel *Een bescheiden maar standvastig missionair platform - de Nederlandse Zendingsraad viert haar vijfenzeventig jarig bestaan* door Alle Hoekema in *Wereld en Zending* no. 3, 2005.
2. "Zodra je gesprekspartner op de Schrift aanspreekbaar is, past ook de dialoog" zoals Ad de Bruijne opmerkte in verband met de Wereldraad van Kerken. In een aantal boeiende artikelen deed hij in 1996 een geslaagde poging om ons beeld van de Wereldraad te corrigeren (in *De Reformatie*, jrg. 71 no. 27-30). Hij komt tot de conclusie dat kennisname van ontwikkelingen, zoals die zich binnen de Wereldraad manifesteren, o zo belangrijk is. Want de thema's die behandeld worden zijn ook onze thema's. Datzelfde heeft DVN/IRTT meermalen kunnen vaststellen: de missiologisch-oecumenische problematiek zoals die binnen de wereldraad gethematiseerd wordt, is zeer to the point en raakt onze eigen praktijk, ook wanneer wij misschien principieel andere antwoorden formuleren. Datzelfde geldt voor de onderwerpen die de NZR thematiseert.
3. Aldus het bureauverslag van de NZR 2002-2003-2004, *Zending uit onverwachte hoek*.
4. Zo verwoorde Wout van Laar het in een verslag van de 13^e wereldzendingsconferentie van de WCC, Athene 2005.
5. Verder ontmoeten we als leden binnen de NZR de Dienstenorganisatie van de PKN, de Doopsgezinde Zendingsraad, de Oud-Katholieke Missie 'St. Paulus', het Nederlands Bijbelgenootschap, de Remonstrantse instelling voor Diaconaat, Zending en Ontwikkelingssamenwerking, het zendingsgenootschap der Evangelische Broedergemeente, Interserve Nederland, de Hervormde Bond voor Inwendige Zending op Gereformeerde Grondslag, de Vereniging Wycliffe Bijbelvertalers Nederland, de Stichting voor Zending en Diaconaat van de bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland, de Zendingsraad der Evangelisch-Lutherse Kerk, de Leprazending Nederland, en de Unie van Baptistengemeenten in Nederland.

HOOFDREDACTEUR:

Prof. Dr. B. Kamphuis, coördinator
'Achtergronden'

EINDREDACTEUR:

Dr. A.L.Th. de Bruijne

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, coördinator 'Meditatief',
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, coördinator 'Kerkelijk leven'
en 'Wandelen met God',
Prof. dr. S. Griffioen, J. Westert, coördinator
'Samenleving'.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, coördinator 'Opvoeding en
onderwijs', J.M. de Jong, rubriek 'Kunst',
Ds. G. Riemer, coördinator 'Van binnen
naar buiten', Dr. J. Smelik, rubriek 'Kerk
en muziek', Drs. H. Veldman, rubriek
'Kort historisch'.

BESTUURSLEDEN STICHTING DE REFORMATIE:

A. Verhoeff (voorzitter),
Drs. B. Bos (secretaris),
F.H. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636
Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv. Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,95 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient
1 maand voor aanvang van het nieuwe
abonnementsjaar schriftelijk of per
e-mail te geschieden (voor 1 december)

Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-
rom verkrijgbaar bij de Chr.
Blindenbibliotheek voor blinden
en slechtzienden.
Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

Geref. Kerkboek lied 63: 'Ik ben de wijnstok'

lied van de week

Lied 63 uit het Geref. Kerkboek is geschreven bij Christus' uitspraak 'Ik ben de wijnstok' (Joh. 15). Het is een van de 'Ik ben'-uitspraken uit het Evangelie naar Johannes: 'Ik ben het licht voor de wereld', 'Ik ben het brood dat leven geeft', 'Ik ben de goede herder', 'Ik ben de opstanding en het leven', 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven' en 'Ik ben de ware wijnstok'. Ria Borkent schreef bij elk van deze uitspraken een lied. Vijf van de zes waren al te vinden in de *Negentig Gezangen*, nummer zes is nu ook in de bundel opgenomen.

A. de Heer ■

De eerste muziek die geschreven werd bij de zes teksten van Ria Borkent was niet bestemd voor een zingende gemeente, maar voor kinderkoor. Dirk Zwart schreef deze compositie in 1998 in opdracht van de SNK (Samenwerkende Nederlandse Korenorganisaties) op voordracht van de GOMZ (Geref. Organisatie voor Muziek en Zang). Deze goed geslaagde reeks is te beluisteren via de cd *Bij de Here schuil ik. Kerkmuziek van Peter Sneep en Dirk Zwart*. De teksten kwamen ook onder ogen van deputaten kerkmuziek, bezig met het maken van een eerste selectie van liederen uit eigen kring. Dirk Zwart, die toen deel uit maakte van het deputaatschap, schreef opnieuw muziek bij de teksten, ditmaal bestemd voor gemeentezang. Op het moment dat de selectie werd afgerond, was er nog geen goede melodie bij 'Ik ben de wijnstok' en vandaar dat dit lied een ronde later in de bundel is opgenomen. De liederen zijn terug te vinden onder de nummers 57, 58, 59, 60, 62 en 63.

Tekst

Drie coupletten telt het lied. Het eerste gaat over de wijnboer, die rondgaat op eigen land en de druivengroei stimuleert door gerichte snoei; vergelijk Joh. 15:2. Het tweede couplet gaat over de wijnstok, geworteld en daardoor levensvoorwaarde voor de ranken en voor hun volle trossen, vergelijk Joh. 15:4-5. In deze beide coupletten is Christus aan het woord: 'Ik ben de wijnstok, mijn Vader is de wijnboer' en 'Ik ben de wijnstok en jullie zijn de ranken' (vergelijk Joh. 15:1 en 5. Dat perspectief wijzigt in couplet 3. De tekst is hier een reflectie op het voorgaande in de vorm van een gebed. Hier zijn 'wij' aan het woord, de zangers, in een gebed om Gods liefde, stromend door 'alle ranken', zodat we groeien in weer en wind en Gods

liefde zich verspreid naar alle zijden, naar heel veel mensen, groot en klein.

Melodie

'Ik ben de wijnstok' heeft een vitale tekststructuur en de melodie draagt daar nog weer een steentje aan bij. Het gaat om acht regels, van wisselende lengte. Zwart heeft ze een fraaie ritmische beweging meegegeven. De melodie staat in de 2/4 maat, maar dat wordt verschillende keren doorbroken. Soms door een overgebonden noot, zoals in r. 3 en r. 3, waardoor er een mooie syncope ontstaat. Opvallend is ook de maatwisseling in r. 7 waar het over het weghalen van de dorre ranken gaat; 3/8 in plaats van 2/4, een mooie afwisseling door die driedeligheid. (Met behulp van de zetting uit de *Aanvullende Begeleidingsbundel bij het Geref. Kerkboek 2006* verloopt die ritmische overgang vanzelfsprekend en duidelijk.) Een ander markerend element in het ritmisch verloop zijn de kwartrusten waarmee r. 3, 5 en 6 inzetten. De melodie staat in F-groot, met de onder- en bovenkwint als boven- en ondergrens (c1-c2). De lage en hoge c zijn opvallend aanwezig doordat ze vaak op accentplaatsen staan. Dat geldt vooral voor de hoge c: zie r. 2 ('mijn vader...'), r. 3 ('... zijn ei-gen...'), r. 8 ('die dragen...'). De lage c valt het meeste op in de regels 5-7: de opvallende dalende sprong op 'snoe-ien', de dalende lijn die eindigt op de c van r. 7 en dan het begin van r. 8 de sprong van de ene naar de andere ('die dra-gen...').

Zingen

Het lied vraagt om een lichte manier van zingen, soepel meegaand met het eigenzinnig spanningsverloop van de melodie. Een goede zetting, van Dirk Zwart, is te vinden in de hier-

boven genoemde *Aanvullende Begeleidingsbundel bij het Geref. Kerkboek 2006*. Alvorens de gemeente gaat zingen, moet de melodie wel even worden aangeleerd. Als degene die aanleert zelf eerst goed vertrouwd is geraakt met de eigenheden van melodie en ritme en het lied goed en vooral 'vanzelfsprekend' voorzingt, zal het aanleren soepel verlopen.

Gebruik

Wie Joh. 15:1-5 zingend op de lippen wil nemen, heeft inmiddels keus uit drie liederen: lied 75 en 78 uit het Liedboek en lied 63 uit het Geref. Kerkboek. Lied 75 gaat uit van alle 'Ik ben'-woorden; str. 11 gaat over de wijnstok. In dit lied gaat het niet zozeer om Jezus' uitspraken op zich, maar vooral om de invalshoek die wordt aangereikt door de twee coupletten die elk 'ik ben'-vers omringen: 'U kennen, uit en tot u leven', en 'O Christus, ons van God geven'. Het is een lied met een meditatief, een

'innend' karakter.

Lied 78, 'Laat me in U blijven, groeien, bloeien' is echt 19de eeuws van toon en taal. Het is in z'n geheel een gebed, eerder een reflectie op een bijbeltekst dan die tekst zelf, verwoord en gedacht van de ik-vorm. Gezang 63 uit het Geref. Kerkboek is duidelijk een bijbellied (strofe 1 en 2) dat uitmondt in een kort gebed geschreven in de wij-vorm (strofe 3).

Bij de keuze voor een lied rond Christus als wijnstok, kan uit deze drie gekozen worden; wélk lied het wordt, hangt af van de functie die het op het moment van zingen heeft, uitend of innend, meditatief of verkondigend, biddend en lezend, inleidend of uitleidend, gericht op het persoonlijke of gericht op het gemeenschappelijke.

Anje de Heer is musicus en publicist liturgie en kerkmuziek. Zij verzorgt voor de deputaatschappen Eredienst en Kerkmuziek het Steunpunt Liturgie.

uit de kerken

Soest - Jubileum : Ds. R. ter Beek was 25 jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Nijmegen (1982), Gorinchem en Langerak (1987) en Capelle a/d IJssel (1993). Sinds 2002 is hij verbonden aan Soest.

persbericht

AB†C Arabische en Berber Taal en Cultuur

Arabisch is de taal van de koran. Maar ook de zesde wereldtaal waarin zo'n 300 miljoen mensen in het Mid-den-Oosten en Noord-Afrika met elkaar communiceren. De meeste Marokkanen in Nederland hebben als moedertaal echter het Berber (Tamazight).

De Stichting *Evangelie & Moslims* te Amersfoort organiseert jaarlijks een cursus van vier zaterdagen (in 2007 op 13 en 27 oktober, 10 en 24 november) waarbij het accent ligt op het verwerven van kennis over de taal en cultuur. Vooral wat relevant is voor christelijke werkers onder Arabisch (en Berber) sprekende migranten en vluchtelingen wordt behandeld.

- Het Arabische alfabet
- Het standaard Arabisch en de dialecten
- Interculturele communicatie
- Het Arabisch van de koran, Arabische bijbelvertalingen en christelijke lectuur
- De Arabische wereld – Arabische kerken
- Berber (Tamazight) taal en cultuur (van Marokkanen in Nederland).

Tijd: van 10.00-13.30 uur. Kosten: € 44,- inclusief cursusmap. Plaats: het kantoor van E&M (maximaal 20 personen). Opgave/info: www.evangelie-moslims.nl, 033-4659290.

persbericht

Woensdag 22 augustus 2007

TU-dag in teken van kerk in samenleving

Op **woensdag 26 september** organiseert de Theologische Universiteit in Kampen de jaarlijkse TU-dag. Het thema van de TU-dag in 2007 is 'kerk in de samenleving'. Vandaar het motto: 'kerk in de buurt'. De jaarlijkse 'Schooldag' wordt al sinds 1903 georganiseerd. De TU-dag is voor veel Vrijgemaakten een dag van bezinning, aanbidding, lofprijzing, ontmoeting en gezelligheid.

Het programma van de TU-dag is divers. Tijdens Het Forum kunnen bezoekers van de TU-dag via stellingen, open discussies en opiniepeilingen met elkaar van gedachten wisselen over het thema 'kerk in de buurt'. In de Bovenkerk en de Broederkerk vinden 's ochtends twee bijeenkomsten plaats. De sprekers in die ochtendbijeenkomsten gaan 's middags in de Nieuwe Kerk in gesprek met hun toehoorders in het maxicollege. In de Burgwalkerk wordt 's ochtends en 's middags een gezinsbijeenkomst georganiseerd. De jeugdsamenkomst wordt op de Bottermarkt in de open lucht gehouden. In het gebouw van de Theologische Universiteit aan de Broederweg verzorgen docenten minicolleges. Bezoekers kunnen de gehele dag door een kijkje nemen in het universiteitsgebouw en de bibliotheek. In de loop van september verschijnt de traditionele Schooldagkrant met uitgebreide informatie over de TU-dag.

www.geefzicht.nl
Giro 131
Dark & Light, Veenendaal

**Geef zicht aan blinden
in Azië en Afrika**

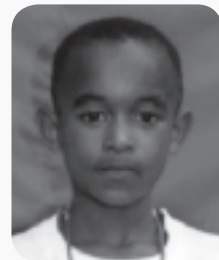
**DARK & LIGHT
BLIND CARE**

CBF

Geef Red een Kind deze kinderen een kans

Anusha - 8 jaar

Dennis - 8 jaar

SponsorKind

De ouders van Anusha en Dennis zijn straatarm.

Ze verdienen niet genoeg om voor hun gezin te kunnen zorgen. Met uw hulp kunnen wij hen een dagelijkse maaltijd geven en krijgen zij onderwijs. Samen met u geven we hen de kans op een goede toekomst. Anusha en Dennis zijn geen uitzondering. Help ons helpen. Dat kan al voor € 22,50 per maand.

Voor meer informatie: www.redeenkind.nl

Tel. 038 - 460 46 48 • E-mail: info@redeeenkind.nl • Postbank 1599333 • Zwolle

